

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

-

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

-

35 § Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

-

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Kirjakauppaliitto kiittää ministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain muuttamisesta. Keskitymme lausunnossamme 48 §:ään: tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat.

Luonnos hallituksen esitykseksi on onnistunut ja kannatamme esitystä. Kirjojen siirtäminen paperin tuottajavastuuseen edistää kirjoihin käytetyn paperin uusiokäyttöä ja kierrätystä.

Kirjan elinkaari on verrattain pitkä ja tyypillisesti se kuluu useissa käsissä ennen sen poistumista kierrosta. Pitkän elinkaaren mahdollistavat käytetyn kirjan ympärille muodostuneet, jo olemassa olevat keräys- ja liiketoimintamallit, kuten esimerkiksi antikvariaatit, uudet liiketoimintamallit kirjakaupoissa sekä mm. aktiivinen vertaiskauppa. Kiertotalousperiaate ja uudelleenkäyttö toimii siihen saakka, kunnes kirjan elinkaari päättyy.

Kirjojen hävittämisessä sen tultua tiensä päähän on tällä hetkellä kirjaväitä käyttäjiä. Vallitsevan käytänteen mukaan suuressa osassa Suomen kunnista neuvotaan lajittelemaan kirjat ilman kansia

paperinkeräykseen. Viime aikoina osassa kunnista on alettu ohjeistaa heittämään kirjat sekajätteeseen (esimerkiksi HSY). Kirjan päätyminen polttojätteeksi ei ole kestävää ja näin tehtäessä erinomaista raaka-ainetta menee hukkaan. Jätelain muutoksella tämä epäkohta korjataan.

On tärkeä huomata, että tässä lausunnossa kirjan kierrättämisellä tarkoitetaan siihen käytetyn materiaalin kierrättämistä ja että kirjojen päätyminen elinkaarensa päässä materiaalikiertoon ei poissulje uusiokäyttöä sitä ennen.

Pääviestimme:

1. Kirjan sisäsivut ja kirjoihin käytetty paperi ovat arvokasta uusioraaka-ainetta. Sillä on markkinoita sekä ulkomailla että kotimaassa. On tärkeää, että hyödynnettävä materiaali kerätään talteen ja kierrätetään. Suomessa kirjoihin käytetystä paperista valmistetaan muun muassa eristevillaa, keräyspaperia ostavat muun muassa Saksa ja Hollanti.

Kirjoihin käytetyt liimat ovat samoja kuin aikakauslehdissä, jotka kelpaavat yleisiin paperinkeräysastioihin. Kirjoihin käytetty liima ei siis ole este materiaalin kierrättämiselle, erityisesti ottaen huomioon niiden vähäisen määrän muun paperin joukossa. Kirjoihin käytetyn paperin määrä on arviolta noin 1,5-2 % Suomessa kokonaisuudessaan käytettävästä paperista ja kirjan elinkaari on yleensä pitkä. Lisäksi kirjapaperilla on tuottajavastuuyhteisöiltä saadun tiedon mukaan positiivinen markkina-arvo. Sen vuoksi ei ole perusteltua, että suhteessa pientä määrää kirjoja alettaisiin kerätä muusta jätepaperista erillään ja käytettäisiin resurssit sen järjestämiseen ja ylläpitämiseen, etenkin kun kirjapaperia kulkee nykyisessäkin paperinkeräysjärjestelmässä edelleen.

Kierrätyspaperista suuri osa menee tälläkin hetkellä vientiin maihin, joissa paperilaatujen erottelu on huomattavasti hienosyisempää kuin Suomessa tällä hetkellä. Kirjojen paperi on mahdollista erottaa kansista esim. puhaltimella, joka erottelee kevyemmän sisuspaperin kannesta, eikä prosessi ole Keski-Euroopassa ongelma, mikäli Suomesta käyttökohteita tai investointihalukkuutta ei löydy. Uusia kiertotalousinnovaatioita on tekeillä ja lakiesitys tukee tällaisten syntyä varmistamalla, että materiaali kerätään talteen ja ohjataan polton sijaan uusiokäyttöön. Lisäksi ala pyrkii kehittämään kirjoja jatkuvasti mahdollisimman hyvin kiertäväksi myös käytettävien materiaalien osalta.

Kirjan kansien osalta materiaalien uusiokäyttöä selvitetään esim. LAB-ammattikorkeakoulujen hankkeessa, jossa etsitään menetelmää kirjankansijätteen kierrättämiseksi uudeksi levytuotteeksi, jota voisi käyttää esimerkiksi kalusteissa ja rakennuslevyissä.

2. Kirjoihin käytetyn paperin talteenotto on tehtävä kuluttajalle mahdollisimman helpoksi.

Olemassa oleva paperinkeräysverkosto on helposti kuluttajien ja kotitalouksien saavutettavissa. Suuret kirjaerät kuten kirjastojen poistot säädetään hoidettavaksi erikseen, mikä on ollut käytäntö jo tähänkin saakka. Suuret erät eivät siten rasita kuluttajille tarkoitettua keräysjärjestelmää.

Painetun kirjan myynti on laskenut pitkään. Oletettavissa ei ole, että kirjojen määrä kotitalouksien jätepaperin joukossa tulisi lisääntymään merkittävästi nykyisestä. On myös huomattava, että tälläkin hetkellä ohjeistus kirjojen hävittämisestä vaihtelee kunnittain: ohjeistuksena on tähän saakka ollut, että kotitaloudet voivat hävittää kirjan jätepaperina muun keräyspaperin joukossa, kunhan siitä poistaa kannet. Tämä ohjeistus osaltaan on ollut omiaan estämään suurten erien päätyminen kotitalouksiin kohdennettuun jätepaperin keräykseen. Lisäksi kuluttajat usein haluavat ensisijaisesti löytää kirjalle uuden lukijan ennen sen päätymistä materiaalikiertoon, ja uudelleenkäyttöverkosto on jo olemassa ja kehittyä edelleen uusien liiketoimintamallien myötä. Ei ole syytä olettaa, että ihmisten tottumuksissa tapahtuisi lakimuutoksen myötä äkillinen olennainen muutos.

Kirja ei saa muodostua kuluttajille ongelmalliseksi kierrättää, sillä pahimmillaan se vaikuttaa kirjojen kuluttamiseen ja lukemiseen. Kuluttajat ovat vastuullisia ja haluavat, että tuote kiertää mahdollisimman pitkään ja lopulta materiaali uusiokäyttöön. Lukijoita Suomella ei ole varaa menettää.

3. Tuottajayhteisöjen kulut tulee jakaa aiheuttamisperusteisesti ja suhteessa kirjojen osuuteen muusta kerättävästä jätepaperista. Kannatamme HE luonnoksen esitystä siitä, että vastuu kierrätyspaperin keruusta ja käsittelystä kohdistetaan niille toimijoille, jotka tuovat paperin maahan. Lain valmistelussa olisi tarpeen kuitenkin tarkentaa, että kukin toimija vastaa oman prosentuaalisen keruusuutensa verran syntyneistä kustannuksista. Tuottajayhteisön perimät hallinnolliset maksut eivät myöskään saa muodostua kohtuuttomiksi alan toimijoiden kantokykyyn nähden. Toimialalla on paljon mikroyrityksiä.

4. Toimiala tarvitsee riittävän siirtymäajan tuottajavastuun käytännön järjestämistä varten. Hallituksen esityksen luonnoksessa lakia ryhdyttäisiin soveltamaan vuoden 2026 alusta. Mikäli laki säädetään nyt esitetyssä muodossa, voidaan tuottajavastuun osalta siirtymäajan katsoa riittävän. Mikäli ala veloitettaisiin erilliskeräykseen ja / tai perustamaan oman tuottajayhteisön, tarvittaisiin huomattavan pitkä siirtymäaika ja myös valtion tukitoimia.

Suomessa on vuosia otettu kirjapaperia vastaan muun jätepaperin joukossa. Tyypillisesti kirja on siinä vaiheessa kulunut jo lukuisien lukijoiden käsissä. Järjestelmä on ollut tehokas ja toimiva. Vasta viime aikoina on joissakin kunnissa alettu ohjeistamaan kirjojen olevan sekajätettä, mutta vain

osassa kunnista. Kirjapaperia kulkee siis paraikaakin muun paperijätteen joukossa, eikä tästä ole merkittäviä lisäkuluja tai vaikeuksia paperinkeräyksen yhteydessä syntynyt. Sen sijaan kirjapaperin arvo on positiivinen.

Kuluttaja harvoin haluaa lähtökohtaisesti laittaa kirjaa poistoon vaan usein pyrkii hakemaan sille uusia lukijoita ja ohjaamaan kirjat uudelleenkäyttöön. Tähän on toimiva ja osin kehittyväkin verkosto sekä uusia liiketoimintamalleja, joita lakiesitys ei estä.

Kuluttajalle käytetyn kirjan laittaminen jätepaperiin ilman kansia on ollut looginen ja helppo tapa kierrättää materiaali hyötykäyttöön. Kuluttajan ei ole tarvinnut etsiä erityistä kirjankierrätysastiaa tai ajaa kirjaa erityispisteelle. Uuden verkoston rakentaminen pelkästään kirjoille on kallis ja mikäli kierrättäminen tehdään vaikeaksi, todennäköistä on, että kuluttaja heittää kirjat sekajätteeseen. Tämä ei olisi kiertotalouden tavoitteiden mukaista.

Siirtymäsäännös

-

Muuta huomioitavaa

-

Karlsson Laura
Kirjakauppaliitto